sacak
ŞİİR DERGİSİ

YIL: 4 — MART-NİSAN 1980 SAYI: 29 20 TL.

DARGINLIK

Ve susmak
Bir denizin çekildiği
Bir rüzgârın kesildiği
Anlaşılınca

Boştur konuşmak
İlk iskele
Kurtuluş
Yanaşılınca

Ne selâm, ne veda
Felâket bir vapur
Çık hemen
Bir yağmur serin, ince

BEHÇET NECATİGİL

«Saçak, Mayıs-Haziran 1978»

ŞİİRİMİZDEKİ YERİ
MEHMET YAŞAR BİLEN

Yaman bir şiir işçisiydi Necatigil; deyim yerindeyse «usta bir kuyumcu. «Deneyimleri, birikimleri, zengin kültürüyle; yoğun, derin, us dışı bir şiirin ustasıydı. Tüm çabası, biçimde en güzeli bulmaktı: renkte, seste, imgede söyleyişte... Buldu da. Ama, bu gizil gücün yaratıcılığını salt biçim için kullandı. Biçim derken, o'nun şiirinin öz'süz olduğunu kasdetmiyorum. Kuşkusuz, kendi biçimsel kurgusuna uygun bir özü de vardı şiirlerinde. Hele son şiirlerinde bu öz, daha durulaşmış, arınmış ve biçimiyle birlikte bir açıklığa kavuşmuştu.

Ne ki, bir yalnızlıkların adamı ve şairi idi, Necatigil. Büyük kentlerde, gürültülerde, yüksek seslerde ve onca sorunların içinde yaşamasına karşın: şiirlerinde bir yalnızlık, tedirginlik, bir kaçış, fakat yoğunlaşan zengin bir duyarlık ve bunlara uygun fısıltılı bir söyleyiş vardır. Ve de kendini, şiirini kolay kolay ele vermeyen bir gizlilik...

Ölümünü sezmiş miydi Necatigil, bilmiyorum ama; son şiirlerinde «ölüm» temalarıyle birlikte, dışa, toplumsal gerçeklere yönelişi ve dildeki açıklığıyla dikkati çekiyordu .

Kendini, şiirini kolay kolay ele vermeyen Necatigil usta, ölüme el veriyordu gizlice...

NECATİGİL'İN ŞİİRİNDE ÖZ VE BİÇİM
ARSLAN KAYNARDAĞ

Necatigil'in 14 kitabıyla gelen şiirleri, şiirimizin önemli bir kolunu oluşturur. İlkin, Birinci Yenici'lerin şiirine teğet bu şiir giderek özgünlük kazanır. Özde büyük bir tedirginliğin, yalnızlığın, içekapanış'ın şiiridir onunki. Bu şiiri tanımlıyanların «orta sınıf insanının toplumla uyuşmamasının destanı» demeleri bir bakıma doğrudur.

Necatigil şiirlerinde, ezilen orta sınıf aydının bir çeşit sözcülüğünü yapmıştır. Evler'in şiirini yazması bundandır. «Ev» kavramı, tüketim toplumunun bir simgesidir bu şiirde, Şair hep ev içinde bulmuştur kendini. Yalnızlığı değişmez yazgı olarak görmüştür, Ve ev onun yalnızlığını azaltmamış, tersine çoğaltmıştır.

Toplumun olumsuz yönlerini görür, bilir, yaşar ve olduğu gibi kabul eder. Bu kabul ediş onu mistik bir isyana götürür. Şiirlerinde kimi zaman bir sevinç parıltısına rastlansa bile arkasından hemen bir acı burukluk gelir. Şiiri şiir yapan da bu acıdır zaten. «Dünyanın hangi ünlü şairine bakarsanız bakınız bu acıdan payını aldığını görürsünüz.» der.

Durmadan bu kaçış, bir huzursuzluk içindedir. Fakat kimi yerde bu kaçış bir arayış olarak da yorumlanabilir. İnsan onurlu bir varlıktır. «Kıtkanaat da olsa bir mutluluğu vardır onun. Toplumcu eğilimlerin temelinde bile bir sorumluluk, bir kendini temize çıkarma çabası olduğuna göre. aşağılananları, ezilenleri gördükçe bundan biraz da kendimiz suçluymuşuz gibi utanırız ve onurumuz zedelenir.» Şiir de bu mistik yönelişe uzak kalamaz Necatigil'e göre. Üstelik şiirimizde tasavvuf geleneği vardır. Yunus Emre'ler, Aşık Paşa'lar, Fuzuli'ler bu şiirin en güzel örneklerini vermişlerdir. Ve bu şiir «mutsuluğun değil, mutluluğun şiiridir.»

O'nun şiirinde «doğa özlemi» belli bir yer tutar. Doğayı sever, onu arar, fakat çağ insancıl değildir ve doğadan uzaklaşmaktadır. Teknoloji doğayı kötü bir biçimde değiştirmiş ve her şeyi kirletmiştir. Doğayı sevdiği için Khut Hafsun'u da sevdiğini söyler. Mutluluğun kaynağı teknolojinin, insanca yaşamaya karşı olmasıdır. **Panik** şiirinde şöyle der:

Şu dünyada insanca yaşamak da yoksa

Ne kalıyor geriye, yüzyıllardan?

Toplumdaki olumsuzluklar onu toplumcu şiir yazmaya kadar götürür. Fakat onun hiçbir zaman toplumcu olmak ya da olmamak gibi bir kaygısı olmamıştır. Her şeyi yaşamış ve yaşadığını yazmıştır. Şiirleri yaşamının «Bir Seyir Defteri»dir.

Necatigil, dilin ve biçim denemelerinin verdiği her çeşit olanaktan yararlanmak istemiştir. Yüksek sesle değil, daha çok gözle okunacak şiiri yazdığını söyler. Sözcüklerini seçişte uyanık bir dikkat içindedir. Buluşlara önem verir. Dizeden çok şiirin tüm yapısı üzerinde durur. Şiirinde allegorilerin, mecazların, hatta boşlukların dikkatle seçilmiş görevleri vardır. Yunan ve Türk mitolojilerinin motiflerin den yararlanır. Biçim denemeleri yaparken İkinci Yeni akımından uzak kalmamıştır. **İki Başına Yürümek** adındaki kitabına topladığı şiirler bu akımın etkisiyle yazılmıştır.

Şiirlerindeki sözcükleri nasıl uzun uzun düşünerek seçtiyse, kitaplarının adlarını da böyle seçmiştir. Necatigil'in kitaplarının adları birer simgedir, sonsuz şiirsel çağrışımlarla yüklüdür. Son olarak kendi seçtiği şiirlerinin toplandığı kitabına **Sevgilerde** adını verdi. Son çözümlemede insanı insan yapan «sevgi»ydi. Bunu söylemek ve şiirini böyle özetlemek istemişti.

EZİK/KALDIK

«Hani bir Necatigil vardı»

Yok artık

Biz
Ve şiirana
Onsuz kaldık

«Bir suçlu gibi ezik»

SUBUTAY HİKMET

ŞİİRLER ÜSTÜNE GÜNLÜK
(BEHÇET NECATİGİL'İN KARELERİ)

★

TUNCER UÇAROL

1 Ağustos 1970

İş dönüşü kendimi rahat yatağa bıraktıktan sonra, bu ayın yeni gelen **Yeni Dergi**'sini aldım. Behçet Necatigil'in «Kareler»ini okudum.

Necatigil, artık iyice gösterilere, ustalıklara başladı... İçimi yakalayınca sezinliyorum, bu beni, içimdeki okuyucuyu kızdırıyor!. Birini anlamak, onu biliyorum demek, daha da güçleşecek diye. Öyle... Çoğumuzda, bilgiçlerimizde, çalışkanlarımızın ve gözükaralarımızın çoğunda bile gizliden gizliye yatan bu. Nitekim, bu hafta **Yeni Gazete**'de Necatigil de, En/Cam kitabı üzerine yaptığı konuşmasında, «Biraz da yorulsunlar bana» (gibi bir şey) diyordu, bunu da bildiğimden kızmaya iyice haklı buluyorum içimi.

Gerçekte bu ,okuyucuda daha da fazladır. Bırakır gider o, varınca, bir serinlik ve sevgiyle dolanıyorum usta ozana. İşin doğrusu; Necatigil'e de, şiirin yapısına ve sanatın temel bilgilerine olan uzaklığından hep ürküntüyle bakmışımdır. «Usta» derler «Büyük» derler, okurum şiirlerini, kuru gibi gelir, beni sarmaz... Salt «Gizli Sevda'sı bunun dışında. O şiir, ergenliğimde beni ve arkadaşları, sonra öğrendim birçoklarını da büyü gibi sarmıştı.

Ozan «Usta» derken alışkanlıkla derim! Korkuyla! Hele birinde, herhalde **Dar Çağ**'ıydı ya da **Evler**'iydi, fakültedeyken okumuştum; boyuna fransızca kitaplar deviren kalın gözlüklü yalnız bir konuşdaşım o kitabı beğenmemişti de, savunmak istemiştim, içimden savunamamıştır.

«Kareler»i okurken, ince ince dura dura okurken, «Gizli Sevda» şiirine benzer kımıldattıranlar duydum. Sonra, bir dizeyi üç bölüğe ayırıp durdura durdura süze süze okutturması, başkası yaptı mı bilmiyorum, yeni bir olanak aramaktı şiire, açıkçası kıskandım. İmrendim diyeceğim ama, kıskandım..

Yeni bir olanağı getirmek az şey mi şiirde? (Az şey mi öteki edebiyat kollarında, bilim dallarında, yöntemde/biçimde bir yenilik?) Şu yıllarda nice ozan, dizelerdeki o duraklamaları ölesiye zorlamadı mı? Virgüller hep vardı, dize içlerinde nokta da koydu. Bir iki sözcükte bir ilk harfi büyük yaptı. Bölü çizgisini kullandı. Şiir tümcesini gözüme gözüme sonda kesiverdi, sonraki dizeye aynı merteklikle uladı. Kimi de tire koydu...

İşte Necatigil, bu duraklamaların en iyisini buldu «Kareler»inde. En doğalı da bu oldu:

«Öğretir
dönüp dönüp
bir gemi
kaçak
bir hastalık
sapladığım
korkulu
demirler
nedir güvendiğimz
düşünce
açıklarda
boşaltır.»

Aynı gün

Alain ve Ataç gibi yaşadığının gizlerini verenleri seviyorum. Bu sevmede küçüğün büyükten öğreneceği var. Deneyimliden alınacak dersler dolu.

«Çıkar
bir yalnız
yalnızlığından
bir yalnızı

Yaşamın en önemli parçası olan ev ve aile üzerine çok düşünmüş olan Necatigil de, «Evlilik'i şöyle söylemiş, iki dizelik karelerinden birinde:

boşluk
çeker
dönerken
yalnızlığına.»

Başlangıçta ben de böyle düşünüyordum. (Belki gene de böyledir...) Şimdi ise evliliği, öyle düşündüğüm nişanlılık günlerinden çok daha fazla seviyorum. Ona sarılıyorum dönüp dönüp göre yaşaya...

İki kişinin birlikteliği ,yalansızsalar, akıllıysalar, ne güzel oluyor. Sevgi yeşertiyor yaşamayı. O yalnızlık felsefeleri unutuluyor. «Bir yalnız bir yalnızı çekiyor yalnızlığına», bundan bir ev dolusu çokluk doğuyor. Evden taşıyor. Giderek herkesi kucaklıyor.

Bir yalnız, bir yalnızı çekiyor, çokluguna.

28 Aralık 1979

Behçet Necatigil usta, bölük bölük dizdi sözcüklerini o kare dizelerinde. «Kareler» bu biçim değişikliğiyle biraz da eski/yenidir. Hoca Necatigil'in edebiyat bilgilerine de bu yakışır; eski edebiyatımızın kazandırdıkları, oluyorsa bugünkü şiirimize eklemek... Eski şiirimizden habersiz yeni şiirimizde (virgüllerle, ya da dize içinde ansızın kullanılan büyük harflerle, ya da bölü çizgileriyle, ya da dize kesmeleriyle vb.) aranıp durulan dizi içi duraklar, hece ölçüsüyle yazılmış halk şiirimizde «durak» adıyla vardı zaten, dizelerin iç bölümlemelerinin kaç hece olacağı bile çeşitli seçenekleriyle saptanmıştı. Aruz ölçüsüyle yazılmış divan şiirlerimizde de, dizeye aruz ölçüsüne göre iç parçalara ayırmaya «takti» (kesileme) deniyordu.

Necatigil, bu durakları (kesilemeleri) boşlukla yaptı «Kareler»inde.

Serbest ölçüye uygun serbest duraklar (boşluklar) kullanarak.

Ne var; eskilerin daha disiplinli duraklarından bile taşırılan şiirsıcaklığı, Necatigil şiirinin bilinen söyleyimiyle tersine ve fazlaca soğuk bir şiire dönüşmüş. Kareler Aklar'ı okuyunca gördüm; bunda, şiire bu yolla birkaç anlam yükleme çabasının yeri de olmuş. Böylece de, kimse sevemez, kimse çoğalttamaz bu yeni biçim şiiri.

10 Aralık 1979

Necatigil, **En/Cam** (1970) kitabından da karelerine yer verdi. Bu ikinci kitabın arkasına baktım şimdi. Orada da hocanın eskiden yeniye uzanan çizgisi vurgulanmış:

BEHÇET NECATİGİL

getirdim şiiri kahvelerden
takıldı peşime — açlık
bir yaban kedi
besledim — sevgilerde

Perdelerim uzak — bana
evler yakın
ölünce — mumya
mezarımda evler bırakın

ben Necatigil!
tek başına —
yürüyen kalabalık
bitmez şiiri sokakların
evlerde — yarım bırakın

OSMAN SERHAT

«**Kareler Aklar**»da Behcet Necatigil, bir süredir sürdürdüğü biçim deneylerini de geliştirmekte, klasik Türk şiirinin en erişilmez niteliklerinden birini oluşturmuş deyiş anlam ikilimine, çağdaş koşullar ve özellikler içersinde yenilemektedir.»

Ancak bu şiirlerde her zaman bir «ikilem» yok da, deyiş anlam «ikilikleri» «üçlükleri» var... Bu şiirler sağdan sola doğra okunabildiği gibi, bazen yukarıdan aşağıya doğru da öbek öbek okunabiliyor... Dahası ve ilginci; okuyucu, bazen dize bölüklerini dalgınlıkla karıştırıp istediği gibi okusa da, şiir şiirliğini sürdürebiliyor kendi havası içinde... Bence bu şiirler, okuyucuya, şiiri istediği gibi karıştırıp yeni bir şiir yazma isteği de getiriyor. Ozanca sözcüklerle oynamaya itiyor.

Yukarıdaki karelerden ben de uğraştım uğraştım, yeni bir şiir yazdım işte:

«Öğretir saplandığım düşünce/dönüp dönüp/nedir güvendiğimiz /kaçak bir gemi/korkulu açıklarda/ demirler/boşaltır bir hastalık»!..

Yalnız Necatigil'de bu çok yönlü girişimler (denemeler) şiiri çok zorluyor, çok kurulaştırıyor.

Kareler, biçimde yeni sayılır zorlama deneylerden biri şiirimizde. Güç Kuru. Fazla zaman alıcı. Okuyucuyu kaçırıcı. Ozanı düşündürücü...

1 Ocak 1980

Bu günlükleri daktiloya çekerken düşündüm ki; birileri çıkıp, bu biçim denemesinden sıcak bir şiir de elde edebilir. Çünkü, eski ve yeni ozanlarımız önemsedikleri duraklar, bu şiirde öyle boşluklarla daha iyi vurgulanıyor. Dize içindeki duraklar da, bilinçli kullanılırsa daha iyi sesler yarattığı gibi, okumayı ozanın güdümüne de tam olarak veriyor. Duraklar böylece daha belirli neden kullanılmasın?

Biraz kullanışsız da olsa...

Necatigil için

Şiirini şehrini arıyor
Meşhur olacağı

MEHMET SELÂHATTİN ÖZPALABIYIKLAR

BEHÇET NECATİGİL İÇİN GÜNLÜK

★

ERCÜMENT UÇARI

Oktay Akbal, Sabahattin Kudret Aksal, Edip Cansever, Subutay Hikmet, Naim Tirali, Haldun Taner, Eray Canberk, Sami Karaören, Ömer Candaş, Sabih Şendil, Ercüment Behzat Lâv, Konur Ertop, Hilmi Yavuz ,Leylâ Erbil, Sabahattin Batur, Hüsamettin Bozok, Ercüment Uçarı, Ahmet Köksal, Celâlettin Çetin, Zeyyat Selimoğlu, Salim Şengil, Adnan Ozyalçıner, Onay Sözer, Ergin Ertem, Rauf Mutluay, Alp Kuran, Aydın Hatipoğlu, Necati Cumalı, Zeki Ömer Defne, Selimİleri, Tekin Artemel, Mustafa Öneş, Aydın Emeç.. arkadaşlar, 15.12.1979 günü, öğlede önceden sözleşmiş gibi. Yoktu bizi, bunca sanatcıyı bir araya getiren söz. Bir olay vardı sadece, acı bi düğümle boynumuzu sıkan. Behçet Necatigil öldü. Bu topluluk onun için burda. Son görevlerini yapacaklar O'na karşı. Artık aramızda büyük dost, büyük insan, küçük insanların şiirini yazan büyük şair yok. Üstelik her ortama uyuverirdi Necatigil, çocukla çocuk, büyükle büyük olur, kendi kabuğunun içinde büyük şiirini yazmaya çalışırdı her zaman, mütevaziydi. Camide tabutunun önünde, Zincirlikuyuda mezarının başında sanki bizler bir başka dünyanın çocukları gibiydik. Üstelik şaşkın, ürkek, ölümün karşısında çaresiz olmanın bilincindeydik. Karısı bayılıverdi mezarının başında, sanki «ben niye ölmedim?» der gibi. Şair ölümü bile güzel kılar. Cami avlusunda Çevreme bakıyorum. Şair, öykücü, eleştirmeci ,romancı, ressam dostlarıma. Bu mu benim eski Yaşar Nebi'm. Oktay Akbal'ım, Konur Ertop'um? İşte Hüsamettin Bozok, işte Haldun Taner ve diğerleri. Hepsi, sanatçı dostlarımın hepsi nasıl da yaşlanmışlar, çökmüşler. Zaman kar'a da olsa çiziyor çizgisini. Behçet Necatigil ölmüş, inanamıyorum, anılara sığınıyorum artık. Lisedeyim, bilmem kaç yılı, İkinci Dünya Savaşı yılları, unuttum, bıyıklarım daha yeni terlemiş. Şiire daha yeni başlamışım, okuyor, ustaları tanıyor, onları taklit ediyorum. Onlar gibi yazmaya çaba gösteriyorum. İşte Necatigil, işte Külebi, işte Birsel, işte Fazıl Hüsnü, işte Orhan Veli. Ve ben tutup o cahilliğimde, haddimi de aştığımı varsaymayarak bir mektup yazıyorum Necatigil'e. Güç günler yaşıyoruz o günlerde. Karartma perdeleri altında okuyoruz, yazıyoruz. Eğlencemiz, paramız yok. Tek sevgimiz Halkevlerinin, Halkodalarının kitaplıkları, kitapları, dergileri. Onbeş gün sonra Istanbuldan, Behçet Hoca'dan bir mektup alıyorum; babamın subay olması dolayısiyle o tarihlerde Anadolu'dayım. Şaşırıyorum, ummuyordum böyle bir olayın olacağını. Ben Lise öğrencisi, O ise Lise Edebiyat Öğretmeni, büyük ozan. Bu olayı gözümde çok büyütüyorum. O sıralar Necatigil'le gıyabî de olsa dostluğumuz böyle başlıyor işte. Daha sonra Behçet Necatigil'i yakından tanıyorum. Anılar o kadar çok ki. Hangisini anımsıyayım. İşte; İstanbul gecelerinin birinde, Tarık Buğra, Alp Kuran, Necatigil, ben. İçmişim. Çıkmışız meyhanelerin birinden. Tarık Buğra, Alp Kuran önde, ben ve Behçet hoca arkalarında yürüyorduk. İçkinin etkisiyle mi ne, Buğra ile Kuran, koyu bir tartışmaya girmişlerdi. Her ikisi de dahi olduklarını iddia ediyorlardı. Benle Necatigil, kolkola, onları arkadan izliyorduk. Behçet Hoca, ufak, uyanık gözleriyle onları izliyordu, belki dört adım geriden, dinliyordu, kıs kıs gülüyordu. Bir ara bana döndü. «Ercüment, dedi, zaman tanrıdır. Her şeyi kolaylıkla halleder. Ama, bence dâhi olmak önem taşımıyor. Benim için önemli olan ayna şiirdir. Dâhi olmayı bırakıp sanatçı, iyi şair olmaya bakmalı «İşte 957 yılı -yılda yanılabilirim.- Yedeksubay sınavı olacaktı. Bunun için Ankara'ya gittim. Sınavlara girdim. Sonuçlar daha sonra belli olacaktı. Bu süre içinde Ankara'da kalmak istemedim. İstanbul'a dönmek için sınav ertesi, akşamüstü, gara geldim. Bilet sordum. İstanbul için bilet yoktu. İstasyonda, «Yenilik» dergisi çıkaran öykücü Naim Tirali'ye rastladım. Derdimi, hoşbeşten sonra O'na da anlattım. «Bak, dedi, şanslısın. Türk Dil Kurumu Kongresine gelmiştim. Kongre bitti. Necatigil'le bu gün İstanbul'a dönecektik. İşim çıktı. Birikigün daha kalmam gerekli. Biletimi al.» Teşekkür ettim Naim'e. Bileti aldım, kuşetli bileti. Kuşet komşum Necatigil'di. Ne mutluluk. Az sonra kompartımanda el sıkıştık, öpüştük. Koyu bir sohbete daldık sonra. Tren de kalkmışdı. Az sonra da koyu bir karanlık çöktü. Hoca, «Hadi, dedi, Ercüment, restorana gidiyorum ben, istersen şen de gel, yiyip içelim biraz «Ben, «Hocam, dedim, sen git, belki biraz sonra ben de gelirim.» Üzerimde fazla para yoktu restorana gidecek kadar. Tabii bunu O'na söylemedim. Behçet Necatigil ise bu yanıtımı alınca, belki de sıkıntıyla tek başına restorana gitti. Bense istasyondan şarap almıştım, biraç bavulda yiyeceğimde vardı. Şarapla onları katıp, gönlümce yiyip içtim. Gece onbire doğru Necatigil geldi kompartımana. Çakırkeyifti. Benim de kafam kıyaktı. Biraz daha konuştuk onunla ben üst, o alt kuşette yattık. Sızmışız az sonra. Horultularımızı bile duymadık. Ben biri kez, O'nu uyandırmamaya gayret ederek tuvalete kalktım. Sabahın yedisi miydi, neydi? Gözlerimi açtım. Baktım, Necatigil, don gömlek, kompartımanın orta yerinde öylecesine sessiz duruyor. O'nu gözledim çıt bile çıkarmadan. Bira ara harekete geçti ,iki eliyle kompartımanın penceresini açtı, başını çıkardı, sabahın temiz kokusunu ciğerlerini şişirerek içine çekti. Tren taka-tuka sesleri arasında İstanbul'a yaklaşıyordu. Kompartıman penceresinden bir böcek girdi. Kompartımanın boyutlarınca uçtu, uçtu. Uçuç böceği miydi, neydi? Necatigil tedirginmiydi; Mutlu muydu? Bilemem. Ama yüreği sıcak sıcaktı, sevgi doluydu, sevgi kokuyordu. Birara, tam bu arada işte, şehvetinin yoğunlaştırdığı sesle, sessizliğin sesi, sadece belleğimde kalan. Doğru olup olmadıklarını doğrulamayamam. Ama, Herman Hess.-

NECATİGİL AĞACI

★

CENGİZ BEKTAŞ

«Öperdim ellerini kötüye çekilmese»

Yayımladığı gündeberi dilimden düşmedi bu dize.

Türk şiirinin bilgelerinden biri Necatigil. Söyleyeceğini cambazlığa, şaşırtıcılık oyunlarına, süslemeciliğe, özden kaynaklanmayan biçimciliğe düşmeden, dümdüz söylemiş gibidir hep. Dilin tadı içinde düşündürmektir işi...

Yaratışı ile kendisi arasındaki koşutluk etkiledi beni ötedenberi. Yayın evrenimizin birbirini yiyenleri arasına düştüğünde bile pırıl pırıl kalmasını ne güzel bildi. Güzel güzel gülmesini...

Onunla Struga'ya birlikte gittikdi. Dağlarca'ya altın çelenk verildiği yıl... O yolculuğu, onun Dağlarca'ya gösterdiği ilgiyi, saygıyı, açık yürekliliği hiç unutamam. Hep bir adım geride kaldı. Kardeş gibi, çocuk gibi, ağabey gibi ilgilendi onunla. Her şeyin en iyi biçimde başarılması için elinden geleni yaptı.

Bütün genç ozanlara en güzel örneklerden birini verdi.

Onu son görüşümde:

— Sesim gidiyor baksana! Dedi.

— Senin sesin gider mi? Senin sesin her yerde büyüyor. büyüyecek usta. Dedim ona.

Şiir bahçemizin en güzel ağaçlarından biri Necatigil. Onun ardından değil önünde; çiçeklerinin, yemyeşil yapraklarının, sağlıklı dallarının önünde yazıyorum bunları.

---

den çevirdiği şu dizeler döküldü dudaklarından:

Pan'ın teneffüsü bile
Ilık okşamakta yüzü
Devedikenleri, çalılıklar ve saire
Bir âlem bu toprakların üstü

O anı hiç unutamadım, ömrümce unutacağımı sanamam.

İşte böyle, şiirimizin bir devi olan Necatigil artık bu toprakların üstünde değil. O'nunula ilgili anılarım o kadar çok ki, hangisini anımsasam, bana gerçeğini, bana şairliğini, bana türk edebiyatı için yaptıklarının büyüklüğünü yeniden vurguluyor.

Merhaba Behçet Necatigil şiiri. Seninle yaşayacak hep Behçet Necatigil bundan böyle.

NECATİGİL İÇİN CİNASLI MANİ

Bile yazdı

Necatigil bile yazdı

O kadar çok aradı ki gerçeği

Az kaldı bile yazdı

MEHMET SELÂHATTİN ÖZPALABIYIKLAR

BEHÇET BURCUNDAKİ YALNIZ ADAM

★

OSMAN SERHAD ERKEKLİ

İnsanoğlu'nun, kendini tanımak, hayvandan ayrı kılmak yolunda yapıp ettiklerini, bilim, sanat ve benzerleri olarak tanımlarsak; Necatigil de, bir şair olarak, kendini, şiir yoluyla en çok tanıyabilmiş şairlerimizden biriydi. -Şairlerimizden biridir.- Zaten insanoğlu'nun enbüyük keşfi «kendi» olmamış mıdır... O, daha yaşarken, «kendi olabilmek» dediğimiz değer biriminin ilk akla gelen örneklerindendi. Yâni, bizden, hepimizden, kendi dışında herkesten başka olabilmeye en çok hak kazananlardandı. Onun mevzisi öteki bütün şairlere öyle uzaktı ki, ölümüyle harekete geçen beğeniler, özbeğenilerden, kendi mevzilerinden çıkan apayrı değer ölçütleri, birbirine çok yakın ateşler yakıp, aynı üzüntünün aleviyle tutuşan bu ateşlerin başında, en uzun süreli saygı duruşlarından birini gerçekleştirdiler.

Çünkü O, kendisi için parlayan yıldızı farkedebilmiş bir adamdı. Şiir yoluyla farkedebilmiş ve nerede -nasıl- ne zaman olduysa, bir evin en kötü odası, da olsa, pencere camına, ruhunu besleyen o yıldız ışığının düşüp düşmediğine dikkat etmiş- ruhunun odak noktasına düşürebilmeye özen gösterip, dikey açıyla yansıtabilmişti. Işık meleğine ayna olabilmişti. Kendi güzel deyimleriyle, «gurbet, hasret ya da hikmet burçlarında» değildi; telkin sanatının en uzak çağrışımıyla, zaten bu sözcüklere uyaklı bir başka burçta olduğunu sezdirmek ister gibiydi; Behçet burcundaydı!.. Sebeble amacın, cisimle ismin birbirine en çok yaklaştığı yerdeydi...

Bütün bu uygunluklar, Necatigil'in, ruhuyla bedeni, şiirleriyle şairliği, eserleriyle okurları arasında indirgenmiş somut örneklerini görebileceğimiz bütün bu uygunluklar, kendi piramidinin zirvesine ulaşabilecek kadar ideal bir uyum içinde, gerekli bütün mesafeleri, herhangi bir ömre anca bu kadar sığabilecek bir biçimde katetti. Taban, kendini zirveye taşıyabildi. Bir küp sözkonusu olsaydı bir kareye dönüşebilirdi. Çünkü gerçek şairler, kendi haritalarını çıkaran dünyalara benzer. (O, başka bir dünyanın uydusu değildi, belki çok uzak güneşlerin çekim alanındaydı...)

O'nun son şiirleriyle ölümü arasındaki yakın ilişkilere hayret edenler, varlığına ilişkin uzaklıklara hükmü geçen uygunluk- meleğiyle sırdaş olabildiğini, sanırım anlayabileceklerdir. Suyun raslantısal bilgisi, nasıl ki, «bardağın dolduğu» gerçeğiyle oluşursa, işte şair Necatigil, önceki dediğimiz bu raslantısal bilgiye erişebilmiş adamlardandı. Maddelerin peygamberce sezgisinden, insan olarak, bu tür bir nasip alabilmiş, ermiş olagelmişti. Ermişliğiyle çalışan dışdünyaya, derviş kişyesine bürünerek, sulara topraklara, az da olsa benzeyen varlığını koruyabildi. Bardak az sonra dolacağını bilir de, su dolduracağını nasıl sezerse; O, suyun, dökülerek çoğalttığı kütlede artan direnci ölçmeye yarıyan ve aynı zamanda ölçebildiğinin delili olan titreşimleri, ilk damladan beri, fazla kayıt yanlışı yapmadan bize iletti. Ne var ki O, dokunmadığı bardaklardan ses verecek kıratta bir şair değildi. Çağlayan vardır, dökülüşünün gürültüsüyle hazırlar yatağını... Yarasalar gibi değil de, Yenicami'nin güvercinleri gibi, kanatlarıyla tanıdı çevresini. Arada, Gülhane Parkına kadar uzanıp, Zebra'yı gördü; aslan heykellerinin üstüne kondu. Kendini ekip biçebilen bir iradeye sahip olmaya çalıştı; kendi uçuşunu yakalamaya çalıştı. Hayvandan uzaklaşmanın, tanrıya yaklaşmanın, İnsanoğlu'nun çok zor çabalar istediği, ne kadar da basit bir gerçek... Birer kuş olsaydık, sanki tanrılar panayırında, gagalarımız üstünde durmamız istenecekti...

Son birkaç yıldır Behçet Necatigil, serüvenini tamamlamış bir şair görünümündeydi. İlk şiirlerinden bu yana bütün yakınmalarına «muhatap» aldığı, ikinci çoğul şahıs, nihayet somutlaşmış; «Beyler!» olmuştu. Necatigil, Şiirinin yapısına temel aldığı bu tematik tutarlığın, öze ilişkin, bir tür ilkenin, ahlâki kişiliğini yıkmadan, o alçakgönüllü yakınmayı, azar ve ikaz tellerine dokundurmadan ,ancak bu sözcükte toparlayabilirdi. Elbet de, ölümüyle, hesapdışı bir kınama da gündemde şimdi.

Her şey'in birbirine ve dolayısıyla bütüne uygunluk gösterebilmesi gereken, o en zor kusursuzluk yolunda; uygarlığın ve aklın temelindeki minimum gereçlerle, maksimum amaçlar için çalışmanın, bu kutsal yolunda, başarı oranı yükselir bir sanatsal çaba örneği verdi.

Yaşarken, şiirleriyle değil de, «necatigil tavrı»yla ilgilendirdi beni. Kokusu parmakuçlarına değen, -yaşıyor olmasıyla dokunabildiğim- bir trajik öğeydi duyumsadığım. Onun böyle -öyle- yaşayıp da, ölecek olması, beni ölümünden daha çok üzdü. Belki de bir rahatlama sözkonusu şimdi. Çünkü bütün ermişler gibi, onun da payına düşen -dışdünyadan kurulu- bir çarmıh vardı. Hergün, her gece ayni şehirde, Onun da çarmıha geriliyor olmasının gerginliğini az çok duyumsuyordum. Bütün gerginliklerin bitişinde rahatlama yok mudur... Onun şiirinde zaten varola gelen suçlamalar, bilhassa son şiirlerinde, birir suçihbarına dönüşmemiş miydi... Bütün deliller ortada, teşhis çoktan konulmuştu...

Orhan Veli'nin genç ölümünde, Sait Faik'in yoksul yalnızlığında, duygularıma kapı komşusu yaptığım bu trajik öğe, Necatigil'le aynı yıllarda yaşıyor olmakla, kapısını çalmadığım bir komşuya dönüştü. O zaten kimi hayvanlar gibi mezarlığını seçmişti. O, gerçekten bir hayvan sözgelimi bir kuş olabilseydi. Onu -ille de son kez- görmek isteyenler, ölüm uçuşuna, sanırım yetişemeyecek; kanat uyduramıyacaktı.

Dilerim, «büyüklerimiz», «Bir İstanbullunun Not Defteri» gibi uzun vâdeli suç ihbarlarını da ciddiye alırlar. Bu tür ölümlerin hesabı, Şiir'in kendini Din'e dönüştürdüğü yerde, elbet de sorulacaktır. Yahya'nun başını koparanlara bulaşan lânet, kelâm varoldukça, en haksız davranışların sebebi üstünde, kartal uçuşu yapacak; Necatigil Cinayeti'ni de bütün zamanlarda gündemde tutacaktır. Lânet olsun. Lânet olsun, şiiri, «temel ihtiyaç» olarak değil de «lüks ihtiyaç maddesi» olarak gören bütün efendilere!..

NECATİGİL İÇİN

Mehmet H. DOĞAN

Orhan Veli, şiirimizden göz açıp kapayıncaya kadar geçmiş bir kuyruklu yıldızdı.

Behçet Necatigil ise Çoban Yıldızı. Her sabah bakardınız, yerinde. Yerini hiç şaşırmadan, parlaklığını hiç yitirmeden. Yaşıtları, kuşakdaşları için değerbilir bir dost, daha gençler için can yoldaşı bir hoca en gençler içinse sözüne- şiirine güvenilir bir usta. Herşeyden önceyse, 1930'ların ortalarından 1970'lerin sonuna kadar, daha ilk yıllarda kurduğu, bütünlediği kendi şiir ülkesinin burçlarından hep bildiriler: şiirden bildiriler gönderen bir şiir ustası.

Hep aynı şiiri yazıyor gibi görünürdü; oysa dikkat edilirse her zaman yeniydi o, yeni bir şeyler söylerdi. Dar çevresinin, sade ben'inin bilinmeyen köşelerini aydınlatır, her gün bakıp da göremediğimiz birşeyi gösterirdi bize. Şiiri bir yineleme değil, çapı gittikçe genişleyen bir sarmaldı. Bu özelliğiyle de tektir, özgündür şiirimizde. 30'lardaki, 40'lardaki Necatigil'le 50'lerde İkinci Yeni Serüvenlerine bir ucundan karışmış Necatigil ve 60'lardan günümüze kadar olan dönemin Necatigil'i her zaman çağdaş kalmasını bilmiş bir şairdir, bir sanat eridir.

Yaşarken pek az kişinin anlayabildiği bu gerçek, ölümünden sonra her gün biraz daha ortaya çıkacaktır, Necatigil'in şiiri derinlemesine incelendikçe. 13 şiir kitabını dolduran yüzlerce şiir, bir bir alınarak, ilk şiirden son şiire aralarındaki tema, öz birliği, teknik gelişim, şiir dilinin özgünlüğü, imge zenginliği somut bir biçimde ortaya kondukça, Necatigil'in nasıl yorulmak bilmez bir şiir işçisi olduğu daha iyi anlaşılacaktır.

Gerçekten de, Behçet Necatigil, batı'da «homme de lettres» denilen, edebiyatımızda sayıları çok az «yazın erleri»nden biriydi. Bu dünyada yüklendiği görevi, kim olarak, ne olarak, kimin için yüklendiğini iyi bildiği görevi, sonuna kadar, gücünün son damlasını da tüketerek yerine getirmeğe çalıştı. Yerine getirdi de. Çoğu zaman kendi yaşamını erteleme pahasına. Ödemek adlı şiirini şöyle bitiriyordu:

« Ben derim ki insan son gününde
Bir bilânço yapabilir ömrüne
Büyük bankalar gibi aktif-pasif
Aldığından çoksa verdiği rahat
Gidebilir ölüme.»

Çoğu kimse hep borçlu ayrılır yaşamdan.

Nâzım, Balıkçı ve Necatigil gibilerse, alacaklı.

İncil/İbranililere Mektup/Dokuzuncu Bap'ta, şöyle denir: «Çünkü nerede vasiyet edenin ölümünün beyanı gerekir. Çünkü ölüm üzerine vasiyet sabit olur, çünkü vasiyet eden yaşadıkça, asla kuvveti yoktur.» O vakit, başka bir amaçla söylenmiş olan bu sözler, şair ölümlerinin anlamlı önemini ne güzel açıklıyor... Necatigil de bu sözlerin kapsamına en çok girebilecek şairlerdendi. Onun çoğu şiirleri, şimdi gerçekten varlık buldu. Öğrettiği «vaftiz»ler de yok değildi; sözgelimi «yıldızlara bakmayı unutmamak, yıldızlara bakmayı bilmek, evlere ilişkin sevgi ve nefret duygularımızı tanımamıza yardım etmesi» çok önemli ve tamamen Ona ait «vaftiz»lerdir.

BEHÇET NECATİGİL : O, HİÇ ÖLMEDİ

★

YUNUS KORAY

«Bilgi Kitaplar ne bilir,
Ben ölçmedimse bütün ölçümler oşuna...
Yağmurların sözü nasıl edilir,
Alnım ıslanmadıysaserin yağışlarında»

1958'de yayımlanan «Arada» da böyle söylemişti Necatigil. Kendi dokunduklarında, dokunabildiklerinde gerçekler daha bir somutluk kazanıyordu onun. İç dünyasının derinliklerinden çekip çıkardığı incelikleri, üzgünlükleri güncel olanlar kaynaştırıp koyuyordu önümüze. Yapay olan, yapmacık olan, çiğ olan, acımasız olan yaşadığımız çağa, bu açıdan yaklaşmış ve başarıyla yapmıştı işini... O, öldü mü? «Bir küçük çocuk/Yıllarca öncem/Korkar mı gitsem yanına/Çocuk sen bensin desem.» O, hiç ölmedi...

Ardından yazılar yayımlandı dergilerde, gazetelerde. Hepsi de ondan, şiirinden, kişiliğinden söz ediyordu. Bıraktıklarından, bırakmak istediklerinden, bırakamadıklarından. Kendi deyimiyle «erteleye erteleye,» dayanmıştı ondaki sade, içten, duru öze hiç değemeyecek olan hiçliğe. O, «Yalnız bir kızın/Sildiği dudak boyasında «ki hüzünlerde,» Büyük şehirlerin birinde, kalabalık duraklarda, yurdun uzak bir yerinde, kahve-otel köşesinde, eşiğinde yorgun gecenin, gün ortasında, en çok da güz ayları ve yağmur yağınca (güz bitimiydi; ama yağmur yağıyor muydu ki?), o hüzün bulutunda, ellerde, dudaklarda, ıssız yazılarda» yaşayacak, yaşıyor «Yollar, ya da anılar boyunca.»

«Bulunmaz Hint kumaşı değiliz hiç birimiz.» Diyordu. «Bence bir şairin gerçek okuru, şairin uzağında, şairden habersiz, aynı duyarlığı bölüşen kimsedir.» Diyordu Ben de, onun böyle okurlarındandım. Diyebilirim ki, Behçet Necatigil'i duyabilmek, yaşayabilmek zordu; ama çok da kolaydı. Birkaç yıl önce, bizlerden onbeş, yirmi yaş daha fazla bir öykücüye Necatigil'in şiirlerinin ustalığından söz ettiğimde, şeytanca sırıtarak «Bırak kardeşim! Tencere bir oynar, bir fıkırdar; kazan fokurdar vs. değil mi şu?» Demişti. Savunacak oldum, anlatmak istedim; bu denli yapmacık birine kâr etmiyordu söz. Sözcükler boğazımda düğümlenip kalmıştı...

Kendisi görse, ne der, ne düşünürdü bilmem? O, ölmeden yaklaşık üç-dört ay önce «Necatigil: Okyanusu Ufak Toplamların» adlı bir küçük şiir de yazmıştım. Ne yazık ki, henüz tamamlayamadığım gerekçesiyle bir dergiye yayımlanmak üzere ulaştırabilmiş değildim. Sonra da sayrılık dönemleri ve ölümsüzlüğü... Bir ölümsüzün mezartaşında» Oğulların, kızların durmaz/Evrene araçlar çiçek çiçek/Bir gün bile sapmayacak yolundan/İnsancıllığınla yaşayan gerçek» diye bir dörtlük kazılıydı. Öpmüştüm o dörtlüğü, Necatigil'i...

Kitaplarına almadığı ve kendinden önceki kuşağın izlerini taşıyan dergilerde kalmış şiirleri ile 1945'de yayımlanan «Kapalı Çarşı» adlı kitabı bir yana bırakacak olursak, Necatigil'in şiir kuramı baştan sona tutarlı ve kusursuzdur. «Kareler Aklar»ın ilk bölümü de içindedir bunun. «Çevre tortop/Vurur sırtıma sırtıma/Yüksek dağların orda/Çevre yok.» «Değil bizim harcımız/Gören olur diyecek/Çekingen kalacağız./Herkes bize bakıyor.» Dizeleri onun şirinin ipuçlarıdır. Bazılarına garip gelebilir; fakat Necatigil, duyarlığını kendime yakın bulduğum abdal, şu kılcal damarlarla aynı çizgide, aynı yolda; ama değişik gerilimlerde çilesini doldurmuştur: Yunus Emre, Necatî, Asaf Halet Çelebi, Cahit Sıtkı Tarancı, Ziya Osman Saba, Sait Faik, Attilâ İlhan, Osman Numan Baranus, Selim İleri...

Necatigil, «İnce İpekli Yıkamak» ta iyiyi, güzeli, bütünü, doğruyu yanıltmayacak bir açıklama da yapmıştı: «Yaşarken, ölünce bilmesin çok kimse/Taşıtlarda bilet/Kime kesilmişse- /Herkesin kendine ölümleri. /Sarılsa, saklansa nelerdendi/Gelip açar bakarlar/Yanlış gömütlüklere/Koymayın ölenleri. /Yaşarken ve sonra çok kısa ılık su/İnce ipek kaynaşma anları- /Kaynatmaya gelmez/Sıkmayın ölenleri.» «Kareler Aklar» da da «Koy Malı» şiirindeki dileği, isteği, ardında bıraktığı yapıtlarıyla ağırlığını gitgide duyuracaktır: «Geleceğim -bir not kapıya. /Temelli gidiyorsak/. Dayanılmaz bir şeyler olmalı. /Bilinmez hava neye çevirir/Kâğıtlar, pencere/Bir ağırlık koymalı.»

Boş değil yeri. Hem Necatigil, hiç ölmedi ki...

BİR NECATİGİL YELİ

İki başına yürüdü çevremizde
Yavaşça ağrıdan
Şiir izleri
Kül içinde

Çiçeklerce açarak sözcükleri
Güverdi sevgilerde
Yoğruldu yuğurdu
Şiirimizin en eski eri

Gönül tellerinde
Titredi söyledi
Ezgilere taşıyıp
Dinleyen gerçeği

Yolumuzda düşündü tek başına
Yorgun argın
Şiir pırıltılarıyla
Gül içinde

MUSTAFA DERTLİ

İŞİNİN BİLİNCİNDE BİR OZAN

★

ŞEMSETTİN ÜNLÜ

Ozan deyince, karanlıktan alaca karanlığa doğru, çağları çekip götürenleri düşlerim. İçinde kavgaların, kinlerin, dostlukların, sevilerin, yalnızlığın, tutsaklığın, özgürlüğün, ölümün ve doğumun olduğu yaşam birikiminin sıcak yüküdür ozanların çekip götürdükleri.

Doğan, büyüyen, yozlaşan, yıkılıp çürürken yeniden doğan insanın, toplumların, evlerin, kentlerin büyük serüvenini özümsemek, aydınlığa taşımaktır ozanın işi. Ozanların kimi yiğitlenir, kimi sızlanır, kimi umuda, kimi umutsuzluğa düşer, karanlığa, alaca karanlığa bakarak, ama eklenirler ,her çağda bir kaçı daha gelirler, koşulurlar yükün önüne. İşlerinin bilincinde olan ozanlar yaşar giderler halkın dilinde.

Behçet Necatigil, işinin bilincinde olan ozanlardan biridir. İşinin bilincinde olduğunu şu dizeler kanıtlamıyor mu?

«Şu dünyada insanca yaşamak da yoksa»

«Ne Kalıyor geriye yüzyıllardan.» (Panik)

Yarım yarım, giz'li, esrik şiirlerdir Behçet Necatigilin söyledikleri. Günlük yaşamın küçük ayrıntılarından bulur çıkarır şiirlerini. Kapalı Çarşı, Çevre, Evler, Dar Çağ, Divançe, İki Başına Yürümek hep:

«Bütün bunlar bir sarnıca»

«Azar azar sızardı.» (Kısaltmalar)

Bir çok yüzyıl sonrasının okuruna mı yazar ozan şiirini? Bir çok yüzyıl sonrasının okurları sarnıçlar dolusu sızıntı bulacaklar. Biz kendi sarnıcımızı doldurmağa bakalım, hem bu çağ için hem gelecek çağlara. İşte Necatigil'de:

«Kendi ömrüm önümde vazgeçilmez bir yolken»

«Başka yaşamlarda gezdirmem benim sizi»

«İmkansız.» (Birikir) diyor.

Yaşadığı süre şiir yazmış bir ozan ölüp gittiği zaman kim bilir kaç şiiride birlikte götürmüştür. Son şiirim budur demedi ki Behçet Necatigil. Kentde yaşayan insanımızın bitmez tükenmez sıkıntılarını, çelişkilerini çıkmazlarını alttan alta coşkun bir yaşama sevinci, yaşama bilinci ile tanımlayan şiirlerinin kalanı da yeter bize. Yaşama sevinci, yaşama bilinci ile tanımlayan şiirlerinin kalanı da yeter bize. Yaşamı daha bir anlamlı kılmak isteyenler Behçet Necatigilin şiirlerini arayıp okuyacaklardır. İç İçe şiirlerdir Necatigilin şiirleri, kendimizden bir şeyler kattığımız zaman türeyen, çoğalan şiirler. Belki de yazımızın üzerinde en çok durulan ad'larından biri olarak sürüp gidecektir Behçet Necatigil.

BEHÇET NECATİGİL'İN ŞİİRİ

★

SEDAT UMRAN

Orhan Veli ve iki arkadaşının başlattıkları «Garip» akımının en belirgen niteliği, şiiri hayata sokmaktı. Ozan, daha öncekilerin yaptıkları gibi imge ülkesinde gezinen ayağı yerden kopmuş efsaneyî bir kişi değil. Ozan ,ortalama insan gibi dünyevî bir yaratıktı. Necatigil de şiirini beş duyumuzun kavradığı realiteye ve ondan aldığı izlenimlere, kısacası «duyum»a dayadı. Birey doğa ilişkisi yerine birey dünya ilişkisini ön plâna aldı. Böylece, şiir dünyevî alanda işlevini görmeye yöneldi. Yâni büsbütün maddî bir yapı oluşturdu. Pozitivist felsefenin çıkış noktası olan «duyum», sadece görünen dünya, yâni beş duyumuzun algıladığı realite gerçekti. Necatigil işte bu amprik ben'in çevresinde dolanan ve metafizik ben'i dikkate almayan şiirler dokudu. Sıradan bireyin dertlerini, acılarını kendi kuşkulariyle ve acılarıyla özleştirerek, malzemesini bunlardan aldı ve anlatım güzelliğini ön plânda tutan bir şiir türü ortaya koydu.

«Çirkinligin Estetiği» adlı bir kitap yazmış olan ve bu eseri Hegel'in hayranlığını kazanan **Rosenkranz** iki tür şiirden sözeder: Birincisi, hoş güzel'i dile getiren, ikincisi, de yüce güzel'i anlatan şiir. İşte Necatigil bu iki katagoriye giren ozanlarımızdandı. O'nun şiirlerinde mizacının bu dar sınırını aşma çabası görülmez. Belki de buna gereksinim duymamıştır. Batının ve doğunun büyük düşünürleriyle hesaplaşmamış, onlardan etkilenmemiştir. Kendi sınırlılığını iyi hesaplıyarak bu dar alanda at oynatmıştır. Bunu da ustalıkla yapmıştır.

Necatigil'in bütün tutkusu, «yeni olabilmek»tir. Bu O'nun, sürekli değişmesini sağlamıştır. Her kuşağın getirdiklerinden, ya da getirmeğe çalıştıklarından bir şeyler kaparak, onu kişiliğiyle yoğurmuştur. Böylece her kuşak tarafından okunan ve anlaşılan bir ozan olmuştur. Eşyaya bakışı yüzeyseldir. Onda ön plân, arka plân gibi gösterilmek istenmiştir. Bir tür derinlik izlenimi uyandırılmağa çalışılmıştır. Oysa bu belirsizlik, şiirde amaçladığı kapalılık içindeki çelişkileri barıştırıp bir senteze ulaştıran bir ozanın değil, gücünü sözcüklerden alan bir ozanın ele geçirmeğe çalıştığı kapalılıktır. Akıp giden bulanık bir dere çeşitli yönlerden gelen sel sularını kendine katarsın büyümek ve genişlemek durumundadır.

Necatigil'in şiiri böylece çağına sımsıkı bağlı bir şiirdir. Çağında anlaşılması ve sevilmesinin bir nedeni de budur. Büyük idelere kapalı olan bir mizacı vardı. Bilinçaltının kozmik realitesini ortaya çıkarmak yerine, elinin altındaki bilinen gerçekleri, kilişe fikirleri şiire dönüştürerek şiirlerini duygu plânınıdan uzaklaştırıp onlara modern bir kimlik kazandırmak istemiştir. Görünen dünya ile özdeşleşmiş, zaman zaman yalnızlık duymasına karşın, yine de onun verdikleryle yetinmiştir. Bu alandaki başarısı yadsınamaz. Sıradan bireyin kuşkularını dile getiren, onların özlemlerini, acılarını kendi nabzında duyan bir ozan. Arasıra durumundan yakınan ve humorla, iç dünya ile dış dünya arasındaki çelişkiyi hafifletmeğe çalışan bir sanatçı. İçindeki ifritsel, tehlikeli tutkulara yüz çeviren, kişinin içindeki ifritsel, tehlikeli tutkulara yüz çeviren, kişinin içindeki tabu bölgesine yakınlaşmayan ve o müthiş güçlerle boğuşmayan ,yin de maddî dünyanın verdikleriyle tatmin olmayan, sık sık ölümü düşleyen ve kişinin geçiciliğini vurgulayan biriydi.

Necatigil'in en büyük erdemi bence şiire olan tutkusunu hiç azaltmadan sürdürebilmesidir. Daha ilk yazdıklarıyla sevilmişti. Şair dünyasında özlediği payeye kavuşmuştu. Daha fazlasını isteyemezdi. İyi bir ozandı, ama bir büyük ozan değildi.

Necatigil'in şiir grafiği **«Kapalı Çarşı»** ile başlayan, **«Çevre»** ile genişleyen, **«Dar Çağ»** ile biraz daha derinlik kazanan, ondan sonraki **«Yaz Dönemi»** ile çeşnilenen, ama daralan ve en son kitaplarıyla doğallığını yitiren bir eğridir. Son kitaplarındaki sözcük oyunlarından yararlanan şiirleri, ondaki hep «yeni olmak ve yeni kalmak» tutkusunun örnekleri ayılabilir.

---

2 Şubat 1978

Kardeşim Şubutay Hikmet,

Gönderegeldiğin Saçak dergilerine teşekkürler. Sağ ol! – Benden de şiir isteğini bugüne kadar cevapsız bıraktım. Genç değellerin toplandığı dergilere bir yaşlının da sokulması, bir tür açgözlülüktür gibi bir düşünce vardır bende öteden beri. İnsan, başladığı dergilerle yetinmesini bilmeli. Ama ısrarlar karşısında direnmek de bir kendini beğenmişlik, ya da ayıp oluyor. Neyse, bir şiir yolluyorum.

Dergiyi artık aşağıdaki adrese gönderlütfen. Ev girişinde kaybolup geri gönderilenler. Netekim 15, 16 ve 17. sayılar (ekim, kasım, aralık 1977) yok bende. Bu sayıları da yollarsan seviniriim. Şubat 78 sayısını aldım. Selâm ve sevgiler.

Necatigil

Behçet Necatigil, P.K. 109 Beşiktaş/İstanbul

NECATİGİL'İN ŞİİRİ ÜZERİNE

★

MUZAFFER UYGUNER

Necatigil'in şiiri, bazılarına göre, bugünkü toplumsal değişim ve oluşum içinde görevselliğini yitirmiştir. Bu görüşe katılma olanağımız yoktur. Toplumsal şiirden yana olalnarın, bilinçsiz bir vargısıdır bu. Oysa, Necatigil'in şiirini toplumsal bir açıdan ele aldığımızda, bir çok toplumsal şeyin söylendiğini saptayabiliriz. Şiirde toplumsallık, mutlaka bağırmak, toplumdan sözetmek ve toplum sözcüğünü kullanmak ise Necatigil şiirinde bunları pek bulamayız. Bir takım ideolojilerin yinelenmesini istediği sözcükleri ya da imgeleri kullanmadığı için toplumsal sayılmıyor ise, buna da bir diyeceğimiz yoktur.

Bu sözlerimizle, Necatigil'in toplumcu bir sanatçı olduğunu belirtmek istemiyoruz. İçinde yaşadığı toplumun bir çok derdi, bir çok sorunu şiirinde yansımasını bulmuştur. Ezilen bir orta sınıf İstanbullusu çeşitli yönleriyle yer alır şiirinde. Evler ortamı içinde insanların en küçük topluluğu olan aileden başlayarak dış dünyaya açılan toplumsal sorunlar, kendine özgü söyleyişi içinde şiirleştirilmiştir.

Necatigil, bu toplumun içinde, büyükler kadar çocukların görevini ve yükünü de gözden ırak tutmamıştır. Şiirindeki çocuklar, daha çok çalışmak durumunda ve zorunda kalan çocuklardır.

Son yıllarında, İstanbul'un içinde gök maviliğinden, yer yeşilliğinden yoksun, adetâ tıka basa binilen ve balık istifi gidilen taşıtların içinde bunalan, ayakta bile zor duran insanın serüvenini yazmıştır da diyebiliriz. Bunu yaparken bireysel bir açıdan yaklaşmıştır işe. Kendisinin serüvenini yazarken başka bir ya da bir çok İstanbullunun yaşamını söylemiştir. Gittikçe yükselen, sokakları darlaştıran apartmanların beton ve demir yığınları arasında bunalan insanlığın serüveni diyemez miyiz buna? Çeşitli çevre sorunlarının tartışıldığı günlerde, İstanbul'un çevre sorularını bireysel bir açıdan da olsa yansıtmakla çağdaş, evrensel bir sanatın içinde ele alınamaz mı? Bilimsel tartışmalar ya da saptamalar dışında, çevre sorunlarına ve bunların insan yaşamı üzerindeki etkilerine değinen kaç sanatçı sayabiliriz şu anda yeryüzünde? Işte bu kadar az sanatçı arasında Necatigil de yer almaktadır. Onun için bir cehennem durumuna gelen, yaşarken cehennem azabı çeken Necatigil'in bu özü işleyen şiirlerinin değeri zamanla ele alınacak, bütün dünyaca benimsenecektir.

Son şiirlerinde, İstanbul'un zor yaşamını söylerken ölüme yaklaşmanın ruhsal yorgunluğunu da dile getirmiştir. Sanki birdenbire ve bu yaşta öleceğini biliyormuş gibi bir hava içindedir son şiirleri. sayfaları arasında sıkışıp kalan bu şiirleri anımsadığımızda, belleklerimiz bize ne kadar iyi yardımcı olursa o oranda, bu ruhsal bunalımı (belki çöküntü de diyebiliriz buna) bütün ağırlığı ile biz de duyumsarız.

ÇAĞDAŞ BİR YUNUS EMRE

★

SİYAMİ ÖZEL

Kim ne derse desin, Necatigil'i okurken çağdaş bir Yunus Emre ile yüzyüze geliyorum.

kisinde de aynı yalın söyleyiş, ustaca, derin, uzatmasız:

«Vurulsa yüzdeye
Kaçta kaç yaşamak
Bir şeyler görmeye
Görmememize ne kaldı?»

Behçet Necatigil'e çağdaş bir Yunus Emre diyorum. Sağ olsaydı Necatigil de şaşardı buna:. «Hay Allah, derdi, neler karıştırıyor bu taşralı!.»

SAÇAKALTI

Bir «Şiir Dergisi» olarak Saçak, bu sayısını tümüyle, sanat yaşamı boyunca şiiri en önde ve en onurlu yerde tutan Necatigil'e ayırmayı bir görev bildi.

Mektubla başvuruda bulunduğumuz yirmiden çok ozan ve sanatçıdan gelen yanıtları sunuyoruz.

Bir kaç mektubta ise; görüşlerini daha önce kimi dergilere gönderdiklerinden tekrar yanıtlama olanağı kalmadığı bildirildi. Gerek yazılar, gerek yanıtlamayı engelleyen bu nedenin bildirilmesiyle gösterilen ilgi ve nezaket için ozan ve yazarlara burada teşekkürlerimizi sunuyoruz.

«Necatigil Şiiri»nin, bir Küçükkent soylu bireyin, orta sınıftan bireyin özlemlerini, acılarını, kısaca «durumunu» yansıtan, büyük sorunları ve konuları olmayan, duygusal, acılara çok yatkın, kendi sesini bulmuş, ve çizgisi içinde sürekli aradığı, bulduğu ve uyguladığı biçim yenilemeleri ve denemeleriyle hep yeni kalmış, dilin bütün olanaklarını iyi kullanıp değerlendirmiş, yer yer ve zaman zaman bu olanakları geliştirip katkıda bulunmuş, damıtık, özlü ve usta işi bir şiir olduğu; üzerlerinde birleşilen özellikler olarak beliriyor.

Bunların, Necatigil Şiiri'nin kimi özelliklerine ilişkin doğrular olduğu kuşkusuz. Ne var ki, şiir karşısında olduğu gibi, Necatigil Şiiri karşısında da, arsa parseller gibi şiiri keskin köşelerle ayrılmış parsellere bölme uygun bir tavır olmasa gerek. Bu özellikler Necatigil Şiirinin bütünün kavranması için tek tek ele alınmamalı, birlikte düşünülmeli.

Örneğin, büyük sorunları, büyük konuları olan şiirle ne anlatılmış olabilir. Kimi büyük ozanların, büyük dünya, toplum ve sınıf sorunlarını işlemeleri onları büyük kılan neden değildir her halde. Onlar büyük ozan olduklarından bu konuları şiirle işleyebilmişlerdir.

Necatigil'in ortamı yönünden, orta sınıf bireyinin ve aydının durumunu yansıtması doğaldır. Hatta gereklidir. Bu onu, toplumsal kaygulardan uzak tutmaz. Bu noktada abartmaya gidilmemelidir. Örneğin Evler şiirlerini, «Barbaros Meydanı»nı yazan bir ozanda bu kaygular yoktur denemez. Ama O bu kayguyu, bir çıkış noktası almayı gerekli bulmamıştır hiç bir zaman.

Diğer taraftan, S. Özel'in vurguladığı gibi, şiir dilini ve söyleyişini, geliştirmesiyle, damıtıp arındırılmasıyle bir çağdaş Yunus görünümü vermiştir.

Her yazıda yer alan değerlendirme ve görüş, Necatigil Şiiri'ni olduğu kadar, belki daha da çok, görüş sahibinin kişiliğini açıklamaktadır.

Ne var ki, bütüngörüşlerde, bu şiirin üstün düzeyde, bir usta işi şiir olduğu üzerinde birleşilen noktalardandır. Gerçekten,

Necatigil, Cumhuriyet sorası çağdaş şiirimizin doruk noktalarından biridir, bu şiirin en önde gelen temsilcilerinden, ustalarından biridir. Saygılar O'na.

BEHÇET NECATİGİL'İN ŞİİRİ

★

TALİP APAYDIN

Bir ömür boyu şiir düşünmüş, kendini şiire adamış bir ozan Behçet Necatigil. Bu içtenliği ve çabası saygıya değer.

Kentsoylu küçük insanın şiirini yazdı. Büyük sorunları yoktu, çağımızın büyük konularına girmedi ama bireyin sıkıntılarını yazdı, tedirginliklerini işledi. İyi ayıkladı, yoğun şiir geliştirdi. Kendi sesini buldu. İlk okuyuşta varılamayacak, biraz çaba ile tadılabilecek bir şiir yarattır. Aydınca bir şiir diyebiliriz.

Kişi olarak da alçagönüllü, içe kapanık bir insandı. Olduğundan büyük görünmeye çalışan farfaracı ozanlardan değildi. Hep gölgede kendi halinde, bir işçi arı benzeri çalıştı. Şiirimizin bu kesiminde önemli bir yeri doldurdu.

Pekçok dizelerini kendikendime yineler dururum.

Belleklerde böyle kalacak Necatigil.

Yıllarca yaptığı öğretmenliğinden olabileceğ gibi yaratılışından da ileri gelebilecek bir bağlılıkla şiir geleneğimize bağlı kalmıştır. Özellikle sözcük oyunlarından çok hoşlanmış ve yayarlanmış olan Divan şiirimiz geleneğine zaman zaman bir serin pınar, gönlüne serinlik veren bir kaynak olarak eğilmiş ve bize o kaynaklardan bazı yansımalar getirmiştir. Sözcüklerin değişik anlamlarından yararlanarak ortaya koyduğu ürünler gibi sözcük geometrisinden yararlanma yolundaki şiirsel çalışmaları bunun belirtilecek örnekleridir.

Necatigil, şiirimizde kendi ustalığını kendisi yaratmış bir sanatçıdır. Onun sanatını benimseyenler, bir çıkmaza girdiklerinin farkına varmışlar ve onun ardından gitmemekte bulmuşlardır kurtuluşu. Ona, çıkmaz sokakları başarıyla başka sokaklara bağlayan bir kent plancısı gibi şiirimizin çıkmazlarından başarıyla çıkmış bir sanatçı da diyebiliriz. Zaman geçtikten sonra ardımıza baktığımızda bunu daha iyi anlayacağımız kanısındayım.

saçak
ŞİİR DERGİSİ

dördüncü yıl — mart-nisan/1980 — sayı : 29 sahibi ve yazıişleri yönetmeni : subutay hikmet karahasanoğlu — yönetim yeri : çatalçeşme sokağı no. 42/2, cağaloğlu, istanbul — telefon : 26 40 07 — yazışma ve havale adresi : p.k. 641, İstanbul — sayısı 20 lira, yıllık abonesi 120 liradır — ufuk matbaasında dizilmiş ve basılmıştır. 4 mart 1980

saçak
ŞİİR DERGİSİ
YIL: 4 — SAYI: 29
MART - NİSAN/1980

BEHÇET NECATİGİL

bir Oran

Günümüzün şairlerinden. doğ. 1916 İstanbul-İstanbul Yüksek Öğretmen Okulunu bitirdi (1940). Kars Lisesinde başladığı edebiyat öğretmenliğini İstanbul Eğitim Enstitüsünde (1960-Ekim 1972) sona erdirdi.- İlk şiiri lisede öğrenciyken, Varlık dergisinde çıkmıştı (ekim 1935). Şiirde kırk yılını, doğumundan ölümüne, orta halli bir vatandaşın, birey olarak başından geçecek durumları hatırlatmaya; ev-aile-yakın çevre üçgeninde, gerçek ve hayal yaşantılarını iletmeye, duyurmaya harcadı. Arada biçim yenileştirmelerinden ötürü yadırgandığı da oldu, ama genellikle, eleştirmenler, onun için, tutarlı ve özel bir dünyası olan şair dediler. -Şiir kitapları: **Kapalı Çarşı** (1954), **Çevre** (1951), **Evler** (1963), **Eski Toprak** (1956), **Arada** (1958), **Dar Çağ** (1960), **Yaz Dönemi** (1963), **Divançe** (1965), **İki Başına Yürümek** (1968), **En/Cam** (1970), **Zebra** (1973), **Kareler Aklar** (1975,- **Sevgilerde** (1976) son kitabı dışında, önceki kitaplarından seçmelerdir.- Almancadan çevirileri de olan Necatigil radyo oyunları da yazdı, bu alandaki çabalarını **Yıldızlara Bakmak** (İki oyun, 9765), **Gece Aşevi** (beş oyun, 1967) kitaplarında topladı. -**Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü** (1960) ile çağdaş 120 türk yazarından 400 roman, hikâye kitabı ve oyunun özetlerini veren **Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü** (1971), onun, öğretmenlik mesleğine ilişkin, ek çalışmalarıdır.- **Eski toprak** ile 1957 Yeditepe Şiir Armağanı'nı, **Yaz Dönemi** kitabıyla da Türk Dil Kurumu 1964 Şiir Ödülü'nü kazandı.

«Behçet Necatigil, Edebiyatımızda isimler sözlüğü, 9 baskı, Ocak, 1978»

GECE VE YAS

Bir köşeye büzülüp
Böyle susmazdım ama
Kitaplardan süzülüp
Gece doldu odama

Bir yağmur ince ince
Çarpıyor şimdi cama.
Hasret kaldım sevince,
Korku yüzümde yama.

Dalarken gözümde yaş
Ben böyle sonsuz gama,
Artıyor yavaş yavaş
Damlardaki ağlama.

(Varlık, Ekim 1935)

KARA KEHRİBAR

Gözler, çekmeler ona göre
Zaten dar
Kalmasın geldiğinde
Hepsi dolmuş olsunlar!

Çok sıkıntı
Ne yapalım karşılıklı
Bir lamba karanlığa çarpınca
Onlara da, size de geçmiş olsunlar!

Bir yere bir şeyler koymuştuk
Gözler, sözler arasında bir yere
Belki işlerine yarar biz yokken
Dilerim görmüş, almış olsunlar!

ISTAMPA

Suçtur uzun yaşamak
İntihar
Batı için geçerli.

Ne denir
Bir ıstampa ve mühür
Hâlâ eskimedi.

DERBİRİ SİZİN İÇİN

Ben onu tanıdım, çok günler yanındaydım
O daha yaşlanmıştır, ben yaşlandım

Bir yağmur yağardı, ılırdı çiçekler
Sesti yakınlığı, sessizlik yakındığım.

Bu sayısında yayınına son veren Saçak - Şiir Dergisi, ilgi ve katkılarını esirgemeyen tüm dostlara saygı ve teşekkürlerini sunar.

TATİL

Ayrılmalar birer kaçış gibidir
Alışmış bir kedi varsa
Kedi yokken gitmeli.
Ya da bizden bıktığını
Bilmeli, gitmeli

KALAN

Erkekler gözlerinde
Büyütmüyor hayatı
Kadınlar çok daha.

Yok ilgisi yaşlılıkla
Kadınlar arkada kalıyor
Çok daha

Ölümü düşünerek erkekler
Fazlada gözleri yok
Yetecek oranda

Eşler bilirim paralar evler
Ama yalnız
Ama gitmiş erkekler

BARBAROS MEYDANI

Biliyorum, ayıp ve mânasız
Ama peşlerinden gidiyorum
Gezmiye çıktıkları vakit
Ana kız.
(...)

İMZA GÜNLERİ

Ve gider imzalarız
Her yolcuya açık
Kitaplarımız.

Alırlar, içimizde
Sıkıntı.
Bir gün kaldırımlarda
Açılmamış sayfaları.

Ve yazarlar: İşportalardan
Aldık, üstünde kendi imzası-
Kimbilir ki mne yaptı!

KİTAPLARDA ÖLMEK

Adı, soyadı
Açılır parantez
Doğduğu yıl, çizgi, öldüğü yıl, bitti
Kapanır parantez.

O şimdi kitaplarda bir isim, bir soyadı
Bir parantez içinde doğum, ölüm yılları.

Ya sayfa altında, ya da az ilerde
Eserleri, ne zaman basıldıkları
Kısa uzun bir liste.
Kitap adları
Can çekişen kuşlar gibi elinizde.

Parantezin içindeki çizgi
Ne varsa orda
Ümidi, korkusu, gözyaşı, sevinci
Ne varsa orda.

O şimdi kitaplarda
Bir çizgilik yerde hapis,
Halâ mı yaşıyor, korunamaz ki,
Öldürebilirsiniz.